

РЕЦЕНЗИЯ

за

Дисертационният труд на ДИМА ЯНКОВА ДИМИТРОВА

На тема : „Българското оперно творчество и литературната класика. „Антигона 43” от Любомир Пипков, ”Зографът Захари” от Марин Големинов и „Майстори” от Парашкев Хаджиев”

За придобиване на образователна и научна степен „Доктор”

Професионално направление: 8.3 Музикално и танцово изкуство ,по научна специалност – Музикознание и музикално изкуство, специалност – Музикално-сценична режисура

от

Професор д-р ДЕЯН ПАВЛОВ - преподавател по „Оперно пеене с диригент” към Вокален Факултет и „Оперно-симфонично дирижиране” към ТКДФ в Национална Музикална Академия „проф. Панчо Владигеров”

Дима Димитрова е родена на 04.12.1987г. От 2007 до 2011г се обучава в степен „бакалавър” по Класическо пеене в НМА „проф. Панчо Владигеров” – София при професор Илка Попова. От 2011 до 2012г. – следва магистратура „Класическо пеене” ,2013 – 2014г. изучава „Педагогика на обучението по музика” към ТКДФ на НМА. От месец февруари 2016г. е редовен докторант по „Музикално-сценична режисура” в НМА с ръководител професор Павел Герджиков. Участва като оперен изпълнител в оперетата „Островът на мечтите” от Шолц /2008г/ ,участие като „Трета дама” от операта „Вълшебната флейта” Моцарт в оперните театри Русе, Велико Търново и София.Участие като ‘Марчелина’ от операта „Сватбата на Фигаро” изиграна на Видинска сцена, Бургаска опера 2013г.

Участва в конкурса „Дико Илиев“ – където печели 2ра награда за изпълнителско изкуство. Участва в майсторски клас на Вера Немирова юни 2012г. От 2014г – 2016г – преподавател по музика на английски език в ЧПГ „Класик“ Пловдив. От 2016г е асистент – режисьор в Държавна Опера – Пловдив и участва в постановките: опери на Дж. Верди – „Трубадур“, „Набуко“, „Силата на съдбата“, „Риголето“, „Аида“; Моцарт – „Сватбата на Фигаро“, „Дон Жуан“, „Фалстаф“. Пучини – „Мадам Бътерфлай“, „Турандот“, „Бохеми“, Чайковски – „Евгени Онегин“.

Трудът се състои от 185 страници. Съдържа: Увод, Три Главни глави с подточки, заключение, библиография и две приложения.

Увода започва с представянето на българската композиторска школа и се изброяват представители на ранните композитори – Емануил Манолов, Ангел Букурещлиев, Панайот Пипков, Никола Атанасов и др. Следват Панчо Владигеров, Любомир Пипков, Марин Големинов, Веселин Стоянов, Петко Стайнов. Настоящият труд се фокусира върху въпроса „Какво е мястото на българските оперни заглавия „Антигона 43“, „Зографът Захари“ и „Майстори“ създадени върху различни литературни творби и представени в съвременния репертоар на нашите театри?“.

Глава Първа, която е с 6 подточки главната тема е „Българското оперно творчество и литературната класика – „Антигона 43“ от Любомир Пипков“. В 1 точка е представена биографията на композитора Любомир Пипков, като е разделена на: творчество и биография. Чрез подробната биография, докторантката ни запознава с пътя, който е извървял Л. Пипков като ученик и студент, неговите преподаватели и живота му в Париж и сблъсъка на Пипков европейските традиции, култура и особености се отразяват на неговото творчество. Изброени са произведенията, които създава в този период, като най-значимото му е операта „Янините девет братя“ написана през 1929г, през 1930г. написва „Трио за цигулка .виолончело и пиано“. През 1932г. Любомир Пипков се завръща в България и написва най – крупните си произведения, сред които е и операта „Антигона 43“, с която композитора приключва с мащабните си произведения.

Втора подточка - „Антигона – преди и сега” съдържа фактологически подробности за трагедията „Антигона” от Софокъл, съдържанието на древногръцката трагедия и характерните отношения между персонажите.

Точка Трета е озаглавена „Неизменна част в трагедията „Антигона” посветена на Хорът, който е с важна и определяща роля, тъй като е „изразявал мнението на обществото” – винаги присъстващ и коментиращ случващото се.

Точка Четири - „ Българският прочит на” Антигона” от Любомир Пипков” е свършено ново явление в българското оперно творчество. С нея композитора поставя началото на съвременната тема в този жанр. Не отделната и изключителна личност вълнува композитора, а сложният, противоречив облик на човека от ХХ век.” Всяка неправда ражда една Антигона”. Физическата смърт на Ана и нейното нравствено безсмъртие се противопоставят на духовното падение на Крумов. Либретистите Владимир Башев и Панчо Панчев правят собствена транскрипция на античната пиеса. Нещо повече и стиховете на Владимир Башев и в конструктивно –музикалната драматургия на Пипков се откриват връзките между” Антигона” на Софокъл и едно драматично съвремие.

В пета точка е обърнато внимание, че структурата на операта е провокирана от античната трагедия – Пролог, Пет картини и Три хорони интермедии. Основната завръзка на драмата е заложена още в Пролога, където се експонира и основния образно-драматичен конфликт между идеите за злото и за подвига. Основните герои са заимствани от Софокъл, но с осъвременени имена. Подробно и с нотни примери е обърнато внимание на същественото значение на оркестъра и характерните интонации в партията на Ана.

Точка 6 е опит да се определят на трите периода в творчеството на Пипков и” узряването” на неговия музикален език. След 1957 г. в неговият трети период, когато е създадена операта „ Антигона”, стилът е много по-изострен и съвременен, като напълно подобава на актуалната психологическа драма.

И в последната точка са изброени всичките реализации на операта на сцена и екипите, които са ги създали. Това са постановките в Русе, Пловдив и София.

В Глава 2 „Българското оперно творчество и литературна класика – „Зографът Захари“ от Марин Големинов . В първа подточка са биографията и описание на творчеството на Марин Големинов.

Във втора точка се обръща внимание на литературния първоизточник на творбата - драмата на Павел Спасов, който е бил впечатлен от краткия, но изпълнен с драматични събития живот на Захарий Зограф. В точка три – е показан свободния подход на композитора към жанра – структурата е освободена от традиционното делене на арии и ансамбли, вокалният и инструменталният пласт са функционално изравнени. Тук има камерно – психологично третиране на конфликтите и ограничаване на действието в рамките на няколко герои.

Музикалният език на Марин Големинов се анализира в точка 4.” Използвам всички изразни средства: и квартови акорди, и битонални построения, и сонорни ефекти, и унисони, и създаващи хармонично богатство остинати.” Вокалните партии приличат повече на монолози и диалози без никакви алюзии с традиционните арии и ансамбли. Използвани са всички песенни пластове на селския и градския фолклор и е търсена езическо- обредната мистика на народния напев. В последната 5та подточка са описани постановките на операта „Зографът Захарий“ през годините в София и Русе.

Главна глава № 3 – „Българското оперно творчество и литературна класика – „Майстори“ от Парашкев Хаджиев се състои от 3 подточки – в първата са описани биографията и творчеството на Парашкев Хаджиев. Музикално – сценичните произведения на композитора са явление от крупен мащаб в българската музикална култура. Написал е 21 опери , 6 оперети, 3 мюзикъла и един балет. Негови опери са поставяни в десет страни на Европа.

Подточка № 2 е обърнато внимание на литературният първоизточник на операта – драмата „ Майстори“ от Рачо Стоянов, която поставя за разрешаване проблеми засягащи преди всичко изкуството, любовта и

семейството.1927 година при постановката на „Майстори“ в Народния театър успеха е толкова голям, че пиесата се превръща в литературна сензация. Точка № 3 – „Анализ на драмата „Майстори“ – сюжет, конфликти и образи“ – се представя прехода от патриархалния еснафски морал към най- новите естетически възгледи , без да се бяга от фолклорната ни култура и духовното ни наследство. Това свеждане на драмата „Майстори“ до познатата тема ,за вечния триъгълник в любовта води до отклоняване от основната тема на пиесата,което е съперничеството в изкуството – чрез драматичен сблъсък на темата за майсторството, но това е двубоят между двама горди и упорити мъже за главната героиня.

В точка 4 са разкрити образите и тяхното музикално претворяване. С тази опера П. Хаджиев бележи нов висок връх в своите творчески постижения.Относно 5та точка – там е изследван основно музикалният език на композитора. Без да използва фолклорни елементи и теми близки до народната песен авторът успява да сътвори атмосфера и да напише творба с определен национален облик. В следващата точка са описани постановките на операта и техните екипи – София, Русе, Стара Загора,Плевен, Варна.

Приносните елементи в настоящата дисертация са: 1. За първи път е направен задълбочен анализ на трите български опери.2. За първи път е направен паралел между литературен първоизточник,либрето и образи и драматургия в оперите. 3. Изследвана е високата художествена роля и значение на литературните първоизточници върху творчеството на композиторите.4. Анализирани са поетичният език, с който композиторите и либретистите си служат при създаването на оперните заглавия.5. Приложени са интервюта с оперни певци от различни поколения, участвали в разглежданите произведения.6. Представен е архивен снимков материал,който показва реализацията на оперите в българските оперни театри.

В заключение, имайки предвид гореописаните елементи и приноси на докторанската дисертация, заявявам, че заслужава присъждането на научна степен „доктор“.

28.02.2022г.

професор д-р Деян Павлов